

novao dakovačkog biskupa Strossmayera apostolskim vikarom cijele Srbije. Kroz to vrijeme djelovali su među katolicima u Srbiji vrijedni svećenici misijonari barnabita o. Cezar Tondini, francuski propovjednik o. Marbeau, zatim o. Vilibald Czok, član reda kamalduleza. Na osnovu historijskih dokumenata osvjetljene su teškoće i borbe ovih požrtvovnih svećenika u njihovom pastoralnom radu zbog zakulisnog spletkarstva austro-ugarske diplomacije, koja je zbog svojih političkih interesa neprestano radila na osujećivanju sklapanja konkordata između bivše kraljevine Srbije i Sv. Stolice, služeći se pri tom klevetama protiv poštenja ovih revnih svećenika sve dotle, dok ih nije uspjela ukloniti iz Srbije. Kraljevina Srbija nije bila načelno nesklona konkordatu, što više, iz nekih činjenica se bjelodano vidi, da je bila vrlo predusretljiva. Brošura završuje sa patrijotskim refleksijama o današnjim prilikama katoličke crkve kod nas. U tom završetku vjerojatno da je pomutnjom piscu izmaklo, da je papa Nikola V. osnivač zavoda sv. Jeronima u Rimu, a u istinu je to papa Siksto V. — Brošura se naručuje kod samog pisca. Dr. J. Oberški.

Dr. Janko Šimrak: Crkvena unija u sjevernoj Dalmaciji u XVII. vijeku. Naklada »Narodne Prosvjete«, Zagreb. (Preštampano iz »Nove Revije«). Tiskara »Kačić«, Šibenik 1929., 8° — 32 sa prilogima faksimila dokumenata (5 slika).

Poznato je, kako je naš neutrudivi istraživač povijesti unije objelodanio već nekoliko opsežnih i vrlo važnih svojih radova na osnovu goleme kritički proučene arhivalne građe iz rimskih i domaćih arhiva, na osnovu kojih podao je našem naučnom svijetu sasvim nove kritičke znanstvene poglede na pitanje povijesti unionističkog pokreta u našim krajevima i na čitavom Balkanskom poluotoku. U ovoj monografiji najprije reasumirajući rezultate iznesene u predašnjim svojim studijama donosi vrlo tipičan primjer pozitivnih plodova unionističkog pokreta, a to je sjedinjenje Epifanija Stefanovića mitropolita Dalmacije u polovini 17. vijeka za pape Inocenta X. sa doseljenim vjernicima istočnog obreda u sjevernoj Dalmaciji njih oko 4000 i sa kaluderima manastira istočnog obreda, koji su na tom području spadali pod njegovu jurisdikciju. Sjedinjenje ovog mitropolite uslijedilo je na osnovu dubokog i iskrenog religioznog osvjedočenja. O aktu sjedinjenja poslao je taj metropolit po posebnim delegatima u Rim papi Inocentu X. tri pisma, i to dva na slavenskom, a treće na talijanskom jeziku, utvrđena vlastoručnim potpisom i pečatima toga mitropolite i pečatima manastira sv. Mihovila Arhandela u Zadru te istoimenoga manastira u Krki. Monografiju toplo preporučamo svima, koji se zanimaju za povijest unije kod nas. Dr. J. O.

Gross-Schneller: Udžbenik crkvenog prava katoličke crkve, preveo i dopunio osvrtom na posebne pravne odnose u Kraljevini Jugoslaviji Dr. Milan Novak, Zagreb 1930. Naklada školskih knjiga i tiskanica kr. banske Uprave savske banovine, str. XVI. + 456, cijena Din 120.—.

Udžbenik ovaj izradio je izvorno Dr. K. Gross, i. red. prof. bečkog univerziteta; Dr. H. Schneller, dvorski savjetnik u m., preradio ga je ka-

snije prema novom crkv. Zakoniku; Dr. M. Novak, kr. banski savjetnik u m., preveo ga je sada i dopunio obzirom na posebne naročito građanske naše propise.

Raspored gradiva, što ga je davno pred Zakonikom izvršio Gross, pridržan je potpunoma po Schnelleru i Novaku. Kako se taj raspored silno odvaja od legalnog rasporeda Zakonika, smeta on u velike preglednom sustavnom prikazivanju današnjega prava kao i upoznavanju samoga Zakonika. Pored toga je kod preradivanja (ranije po Schnelleru i sada po Novaku) dosta toga ostalo, što nije dovedeno u sklad sa novim Zakonikom. U nekim točkama odražuje se u Udžbeniku i različito shvaćanje pojedinih njegovih auktora. Kod povjesničkog prikazivanja nijesu uvijek u obzir uzeti rezultati novih istraživanja. Auktori (svi) naginju precjenjivanju države na račun katoličke Crkve.

Kao udžbenik u kat. bogoslovijama ne dolazi nazočna knjiga u obzir već zato, što se ne drži legalnog rasporeda, a to traži dekret »Cum novum« kongregacije de Seminariis od 7. aug. 1917. (AAS, IX, 493) bezuslovno od udžbenika crkvenog prava u katoličkim učilištima.

Navodimo greške, manjke i netočnosti, što smo ih prigodom čitanja zapazili.

Na str. 2. veli se da novi Zakonik po kan. 1. i 2. važi samo za latinsku Crkvu, a ne i za istočnu. — Kan. 2. Zakonika ne govori o tomu.

Na str. 4. navode se kao jednokoznačni izrazi »jus non scriptum« i »jus consuetudinarium«. — U istinu je prvi izraz opsežniji.

Na str. 5. veli se za Ordinarije da dispenziraju od propisa plenarnih i pokrajinskih sabora. — Tu je ispalo »in casibus particularibus« (vd. can. 82. i 291., § 2.). O vlasti Ordinarija obzirom na oprostite od vlastitih propisa i prešasnika ne govori Udžbenik uopće.

Na str. 22. veli se za naslovne biskupe, da imaju odlučni glas na plenarnom saboru, ako ih je apošt. legat naročito pozvao na učestvovanje. — Zakonik se drugačije izražuje u kan. 282.: »... Episcopi titulares in territorio degentes, si a Legato Pontificio, secundum receptas instructiones, ad Concilium vocentur, adesse debent, habentque suffragium decisivum, nisi in convocatione aliud expresse caveatur.«

Na str. 33. traži se za običajno pravo »animus se obligandi«. — Po Zakoniku (kan. 28) traži se to samo za običaj »praeter legem«.

Na str. 34. prevodi se fraza kan. 5. »consuetudines... si reprobentur« sa »običaji koje Zakonik izrijekom ukida«. — Izraz »reprobare« znači više od izraza »izrijekom ukidati«.

Na str. 54. veli se, da se po kan. 6. n. 5. i 6. ukidaju kazneno-pravna naredenja staroga prava, koja se u novom Zakoniku ne spominju, a tako i disciplinarni zakoni, koji u Zakoniku nijesu sadržani. — Jedno i drugo vrijedi samo za propise općeg prava, pak je to trebalo i naglasiti.

Na str. 57. sl. ne ocjenjuje Udžbenik ispravno prilike srednjeg vijeka. Napose je krivo, da bi kršćanski narodi tada tvorili bili jednu državu, u kojoj je papa bio vrhovni svjetovni suveren.

Na str. 62. sl. zastupa Udžbenik načela o odnosu Crkve naprama državi, koja se kose sa stanovištem Crkve.

Na str. 88. veli se: »sa navršenom 7. godinom života postaje čovjek pravno razuman«. — Zakonik (kan. 88, § 3) postavlja u tom pravcu samo oborivu pravnu predmjevu.

Na str. 90. veli se: »Laici imaju u načelu samo dužnosti«. — Ovo je dašto, kako je i odviše jasno, posve krivo.

Na str. 84. i 92. op. 4. označuje se naučiteljska nepogrešiva vlast pape kao dio »potestatis ordinis«, a ne kao dio »potestatis jurisdictionis«, što je dašto neosnovano.

Na str. 92. veli se, da se svi različiti stepeni reda podjeljuju jednim aktom: sakramentom reda. — Ovo je, u najbolju ruku, vrlo netočno izraženo.

Na str. 93., gdje je govor o ekskardiaciji i inkardiaciji po kan. 112., ispušten je bitni uslov: pismena isprava.

Na str. 93., gdje je govor o ekskardiaciji i inkardiaciji po kaptolskom vikaru, ne spominje se potreba kaptolske privole (kan. 113.).

Na str. 97. veli se za prisegu, o kojoj govori kan. 956., da ju ne mora položiti redovnik. — Zakonik izuzima samo redovnika »de quo in can. 964, n. 4.«.

Na str. 97. veli se, da kardinali mogu podijeliti tonzuru i niže redove namještenima kod njihovih titula (crkvi) u Rimu. — Ovo se kosi sa Zakonikom, koji u kan. 239, § 1, n. 22. veli: »Conferendi primam tonsuram et ordines minores, dummodo promovendus habeat dimissorias proprii Ordinarii litteras«.

Na str. 99. kod točke b) 3. ispušteno je ono, što kan. 895., n. 3. izriče frazom »vel cum muliere iisdem votis adstricta«.

Na str. 110. veli se, da kan. 987, n. 1. (glede djece nekatolika) i n. 2. (glede faktično besčasnih) sadrži naprosto novo. — Rečeno ne stoji, jer su te osobe i po ranijem pravu (kao iregularni) od ređenja bili isključene.

Na str. 103. prevodi se fraza kan. 1006, § 2. »reprobatur consuetudo« sa »protivni običaji dokidaju se«. — »Reprobatio« znači više nego li »dokinuće«.

Na str. 109. veli se: »Postane li onaj, koji ima beneficij, uslijed starosti ili bolesti nesposoban za vršenje dužnosti, ne gubi beneficija, nego mu se mora po kan. 475. dati u pomoć koadutor, ako je još pri svijesti, inače se ima ukloniti«. — Kan. 475. i kan. 2147. rade samo o župniku, a ne o svakom nadarbeniku. Uz to ne stoji, da se ne može dati koadutor župniku, koji nije pri svijesti, kako se jasno vidi iz kan. 475. (§ 1. Si parochus ... ob mentis vitium ... suis munitis rite obeundis impar evaserit, Ordinarius loci det vicarium adiutorem«) i iz kan. 2147. (§ 2... 1° permanens infirmitas mentis... si iudicio Ordinarii, per vicarium adiutorem bono animarum provideri nequeat ad normam can. 475.«).

Na str. 111. veli se: ... Juristički ukazuje nam se to stanovište (razumijeva se: istočne crkve obzirom na brak duhovnika viših redova)

kao generalna dispencijacija grčko-sjedinjene crkve od ženidbene zapreke višega reda«. — Ovo je posve krivo, jer i u istočnoj crkvi viši red tvori ženidbenu zapreku.

Na str. 111., gdje se govori o jamčenju klerika imovinom, nije obzir uzet na frazu »inconsulto loci Ordinacio« kan. 137.

Na str. 119. veli se, da je načelo subjektivnog perpetuiteta crkvene službe ukinuto za niže dušobrižničke službe (župnike) dekretom konsistorijalne kongregacije »Maxima cura«. Rečeni dekret nije uveo upravno uklanjanje župnika, već je samo normirao razloge i način uklanjanja. I danas imade »stalnih župnika«.

Na str. 122. i češće prevodi se izraz »geistlicher Stand« sa »svećenički stališ«, što nije nikako ispravno, jer označuje duhovnički stališ (status clericalis).

Na str. 123. navodi se breve »Optime noscitis« Pija IX. od 5. nov. 1855. za dokaz, da se kod nas od svakog kandidata za profesuru u bogosloviji, za župni i svaki drugi crkveni beneficij traži ispravno političko shvaćanje, t. j. da bude počudan vladi. — Rečeni breve izdan je bio u povodu revolucije te je imao samo privremeni značaj.

Na str. 126. veli se, da se biskupijske sinode ne drže, pa da zato biskupi dobivaju papinske fakultete za imenovanje prosinodalnih egzaminatora. — Ne stoji, da se iza Zakonika ne drže sinode; ne stoji ni to, da bi u pomanjkanju sinode biskup trebao za imenovanje prosinodalnih egzaminatora papinski fakultet, kako se vidi iz kan. 386, § 2.

Na str. 130. veli se: »Prihvatom kardinalata, ako ne iziskuje rezidiranje u Rimu, ne gubi se dosadanji beneficij«. — Ovo se protivi kan. 235. Zakonika; »Nisi aliter in casibus particularibus fuerit a Sancta Sede provivum, per promotionem ad sacram purpuram non solum ipso facto vacant dignitates omnes, ecclesiae, beneficia quae promotus possideat, sed etiam pensiones ecclesiasticae amittuntur«. U konst. Sixta V. »Sanctissimus« od 16. marta 1588. ne dira ipak propis ovoga kanona.

Na str. 137. veli se za sva tri načina izbora pape (scrutinium, compromissum, quasiinspiratio), da vrijede i za ostale kanonske izbore. — Tomu se protivi kan. 162.: »Electio, nisi aliud jure caveatur, fieri etiam potest per compromissum«, jer se tu, pored skrutinija, dopušta jedino još kompromis, a i ovaj samo uslovno.

Na str. 138. veli se, da kanonici (za izbor) moraju imati barem subdjakonat. — Po Zakoniku (kan. 404) traži se danas za kanonikat svećenički red.

Na str. 141. veli se: »Samo kod izbora pape ne treba konfirmacije«. — Zakonik (kan. 438) ne traži je ni kod izbora kaptolskog vikara.

Na str. 146. veli se: Ako pravo prezentacije ili nominacije pripada više osobama, koje ne sačinjavaju korporacije, ... c) mogu zajednički većinom glasova odrediti kandidata za prezentaciju, tako da i tude ima određenje kandidata značaj izbora«. — Tomu se protivi kan. 1460 § 2.: »Si jus patronatus penes singulares personas sit, quae inter se de alternis praesen-

tationibus non convenerint, ille praesentatus habeatur, qui maiorem saltem relative suffragiorum numerum retulerit, et si plures eundem, majorem quam ceteri, suffragiorum numerum habuerint, omnes censeantur praesentati».

Na str. 147. i 150. luči se kao praktična po današnjem pravu »institutio collativa tituli« i »institutio authorisabilis« kod dušobrižničkih nadarbina. — Ovo je danas neumjesno, jer Zakonik u kan. 455 § 1. zabacuje podjelbu dušobrižničke službe po nižima od Ordinarija.

Na str. 151. traži se općenito za devoluciju, da je sakriviljeno promašen rok za popunjenje. — Ovo ne stoji za popunjenje službe kaptolskog vikara i ekonoma, jer kan. 432, § 2. veli: »Si capitulum, infra praescriptum tempus Vicarium aut oeconomum, quavis de causa, nullum deputaverit, deputatio ad Metropolitanam devolvitur«.

Što se na str. 160. sl. veli za vršenje patronatskog prava po krštenim nekatolicima, imalo je i ima samo čisto faktično značenje, jer Crkva to pravo nije nikada priznavala a ne priznaje ga ni danas nekatolicima.

Na str. 178. veli se, da crkvena služba postaje vakantna ipso facto, ako posjednik beneficija položi svečane zavjete. — Ovo nije potpuno, jer Zakonik u kan. 188, n. 1. veli: »... (quaelibet officia vacant si clericus): »Professionem religiosam emiseric, salvo, circa beneficia, praescripto can. 584«.

Na str. 180. veli se: »Kod takovih crkvenih služba, kod popunjavanja kojih pripada trećim osobama pravo sudjelovanja (t. j. pravo izbora ili pravo prezentacije) isključene su po novom pravu (Zakoniku) te treće osobe od sudjelovanja pri premještanju beneficijata (can. 195)«. — Ovo je posvema krivo. Navedeni kanon 195. kazuje samo to, da izbornici i patroni, koji su dotičnoga klerika svojedobno izabrali ili predložili, ne mogu njega na drugu službu premjestiti, kao što mu i ne mogu službu oduzeti. Time nije nikako rečeno, da izbornici ili patroni ne sudjeluju, kada se klerik premješta na službu, glede koje njima pripada pravo izbora ili prijedloga. Njihovo pravo ostaje im i u tom slučaju netaknuto, t. j. Ordinariju treba njihova privola za premještenje.

Na str. 185. nazivlje se današnja papinska država »Stato di Vaticano«, dok joj je uistinu službeni naziv »Città di Vaticano«.

Na str. 194. veli se, da na kongregaciju de disciplina Sacramentorum spadaju dispenciacije »pro foro interno«. — Jamačno se je namjeravalo reći »pro foro externo«.

Na str. 195. veli se, da na kongregaciju de Religiosis spada »cjelokupno crkveno udruženstvo«. — Prema kan. 251, § 1. spadaju na rečenu kongregaciju: poslovi redovnika prostih i svećanih zavjeta, članova udruženja koje zajednički život provode poput redovnika i članova trećih svjetovnjačkih redova. Sva ostala crkvena udruženja spadaju na kongregaciju Concili.

Na str. 201. i 306. veli se, da je metropolit druga instancija za upravne predmete, u kojima je dopušten utok ili žalba na višega crkvenoga pogla-

vara. — To se kosi sa kan. 1601.: »Contra Ordinarium decreta non datur appellatio seu recursus ad Sacram Rotam, sed de eiusmodi recursibus exclusive cognoscunt Sacrae Congregationes«.

Na str. 246. veli se: »Po kan. 572. treba za valjano polaganje svećanih zavjeta...« — Upitni kanon glasi: »Ad validitatem cuiusvis professionis religiosae requiritur...«

Na str. 247. veli se: »Po izmaku vremena, za koje su položeni privremeni zavjeti, valja da se oni ponove ili da redovnik položi svećane zavjete ili da se vrati u svijet. — Kan. 575. izriče: »Exacto professionis temporariae tempore, religiosus, ad normam can. 637, vel emittat perpetuam professionem, sollemnem vel simplicem, juxta constitutiones, vel ad saeculum redeat...«

Na str. 247. veli se: »Oni koji su položili privremene zavjete imaju ista prava i iste duhovne prednosti kao i oni, koji su položili trajne zavjete. Oni imaju i iste dužnosti izuzevši molenje brevira (c. 578). — Navedeni kan. 578. izriče: »2°. Eadem obligatione tenentur observandi regulas et constitutiones, sed ubi viget chori obligatio, divini officii privatim recitandi lege non obstringuntur, nisi sint in sacris constituti aut aliud constitutiones expresse praescribant«.

Na str. 247. veli se, da se redovnički zavjeti mogu položiti i po zastupniku, kojemu je za to dana posebna punomoć. — Ovo, skroz singularno mišljenje, ne držimo ispravnim.

Na str. 258. veli se, da je glede proglašenja nevaljanosti redovničkog zavjetovanja (i) danas na snazi konstitucija Benedikta XIV. »Si data m« od 5. marta 1748. — To je opreci sa kan. 586.: »§ 3. Si contra validitatem professionis religiosae gravia sint argumenta et religiosus renuat ad cautelam sive professionem renovare sive ejusdem sanationem petere, res ad Sedem Apostolicam deferatur«.

Na str. veli se, da se sakularizovanjem zavjet čistoće razrešava. — Zakonik u kan. 640, § 1. n. 2. veli: »A votis liberatus manet, firmis obligationibus ordini majori adnexis, si in sacris fuerit«.

Što se na str. 259. veli glede davanja potpore otpuštenom redovniku, nije točno, jer takova se po kan. 670. u vezi sa kan. 671. daje samo redovniku, koji je položio doživotne zavjete i ima viši red.

Na str. 260. vrsta »Udžbenik« redovnička udruženja (congregationes religiosae) među ustanove (udruženja) redovima slične, a u ove broji i bratovštine, treće svjetovnjačke redove i uopće pobožna udruženja. — Zakoniku (kan. 487. i 488.) su članovi redovničkih udruženja pravi redovnici (religiosi), koje ne vrsta u ustanove redovima slične (kan. 673.), a i ove (t. j. ustanove redovima slične) luči on od bratovština, trećih svjetovnjačkih redova i običnih pobožnih udruženja (kan. 673ss, 684ss).

Na str. 270. svojata se državi vlast nad ženidbom, kakovu Zakonik državi izrijekom nijeće (kan. 1016, 1960) i tvrdi se, da država, uređujući ženidbu samostalno svojim zakonima, ništa Crkvi ne oduzima, što je u opreci sa stanovištem Zakonika.

Na str. 277. zagovara se u »Udžbniku« uvođenje obvezatne građanske ženidbe za čitavo područje naše države.

Na str. 277. tvrdi se, da se na naše ženidbeno »medupokrajinsko pravo« imaju primijeniti ustanove haških konvencija. — Ovo ne stoji već zato, što Austrija nije haške konvencije uzakonila te što Srbija, Crna Gora i Turska nijesu ni zastupane bile u Haagu.

Na str. 289. tvrdi se, da čisti »raptus in parente« tvori ženidbenu zapreku. — Po Zakoniku (kan. 1078. u vezi sa kan. 2353.) otmica maloljetne ženjskinje u svrhu ženidbe njenom privolom a protiv volje roditelja tvori prekršaj, koji ne utječe na valjanost ženidbe.

Na str. 296. otklanja se mišljenje, da ređenik pri ređenju polaže implicite zavjet beženstva. — Auktori, na koje se ovdje misli, ne uče, da se pri ređenju polaže zavjet beženstva, već zavjet potpune čistoće.

Na str. 297. veli se, da kan. 1060. prema ranijem pravu sadrži poštrenje, koliko izriče, da je zabrana mješovite vjere juris divini, kada je ugrožena kat. vjera. U ovoj stvari nema nikakove razlike između ranijeg i današnjeg prava.

Na str. 304. veli se, da je Tridentin zapreku »ex affinitate legitima« stegnuo na drugo koljeno. — Uistinu je Tridentin to učinio obzirom na zapreku »ex affinitate illegitima«.

Na str. 293—298. raspravlja se o nekim zabranama i zaprekama skupno, što već iz didaktičkih razloga nije podeseo.

Na str. 308. veli se: »sasma je jasna nauka crkve, da je katolik kao podanik države dužan poštivati državne zakone«. — Rečeno vrijedi dašto samo za zakone, što ih država izdaje unutar granica svoje vlasti. Ne vrijedi dakle za one građanske ženidbene zakone, koji, po nauci Crkve, zadiru u njezino područje.

Na str. 308. izriče se: »zaručnici treba prije vjenčanja da se ispovijede i pričeste«. — Zakonik (kan. 1033) ovo samo savjetuje.

Na str. 308. tvrdi se općenito, da je povreda ženidbenih zabrana i zapreka kažnjiva. — Po Zakoniku to ne stoji.

Na str. 320. tvrdi se općenito, da je propust navještaja kažnjiv. — I ovo ne stoji po Zakoniku.

Na str. 323. u vezi sa str. 326. tvrdi se, da se dekret »Ne temere« i Zakonik stvarno razilaze glede forme, jer je dekret »Ne temere« tražio, da župnik mora biti zvan, što Zakonik ne traži. — Frazom »dummodo invitati et rogati« namjeravao je dekret »Ne temere« da isključi zaskočenje župnika, što je i po Zakoniku isključeno, pa tako nema u tom predmetu stvarne razlike između njih.

Na str. 332. smatraju se zaruke ženidbenom zabranom. — Ovo dašto ne stoji po Zakoniku.

Na str. 332., gdje je govor o oprosnoj vlasti Ordinarija (biskupa) po kan. 1043—1045, spominju se samo zapreke, a ne i zabrane, kako to Zakonik čini.

Na str. 336. veli se, da se kod ukrepljenja ženidbe, nevaljane radi tajne zapreke, privola mora izjaviti pred župnikom i dva svjedoka. — Zakonik (kan. 1135, § 1. i 2.) naprotiv samo traži, da se privola izjavi »*privatim et secreto*«, dakle ne pred službenikom i ne pred ikakvim svjedokom.

Na str. 337. veli se, da se kod ukrepljenja ženidbe, koja je nevaljana radi tajnog manjka (nutarnjeg, spoljašnjeg) privole, ova mora izjaviti pred župnikom i dva svjedoka. — Zakonik naprotiv samo traži kod tajnog nutarnjeg manjka privole »*pars interius consentiat*« (kan. 1136, § 2.), a kod tajnog spoljašnjeg manjka privoli traži on, da odnosna stranka privolu daje »*modo privato et secreto*«, dakle i bez službenog i bez svakog drugog svjedoka.

Na str. 339. veli se: »Dispenzacijom može se vez neizvršene ženidbe također razrešiti. Razumije se, da se to događa vrlo rijetko kada i iz osobito važnih razloga, ali papa nije nipošto vezan na izvjesne razloge«. — Koliko se je ovdje namjeravalo reći, da je odnosna dispensa pape i valjana i dopuštena ili i samo valjana bez osobito važna razloga, bilo bi to dašto posvema krivo.

Na str. 342., gdje se prikazuje spor, što između katoličkih i pravoslavnih ženidbenih sudova kod nas postoji obzirom na nadležnost u ženidbenim parnicama, nije to ispravno učinjeno. Glavno je tu pitanje, da li je nadležan katolički ili pravoslavni sud obzirom na ženidbu, u kojoj je ne samo u času sklapanja već i u času parnice bar jedna stranka katolik. Glede te stvari ne može se po Zakoniku za žen. katolika nikako dvojiti o isključivoj nadležnosti katoličkog suda, pa ni pozivom na čl. I. uvodnog patenta.

Na str. 334. traži se sudbeni postupak u rastavnim parnicama. — Zakonik (kan. 1130. i 1131. traži sudbeni postupak samo za doživotnu rastavu, a upravni za privremenu rastavu, razumijeva se: koliko je po njemu uopće kakav oblasni postupak propisan.

Na str. 349. poriče se Crkvi vlast, da prisilno primjeni svoje kazne. — Vidi naprotiv tomu Zakonik u kan. 2198.

Na str. 351. poriče se bez svakog temelja, da izraz »*delictum publicum*« isto označuje u kan. 2197. i u kan. 1933.

Na str. 358. nije pri izlaganju kan. 2319, n. 3. i 4. uzet nuždan obzir na izraz »*scienter*«.

Na str. 366., gdje se izlažu učinci izopćenja, ne uzima se obzir na to, da li je već donešena presuda ili nije.

Na str. 367., gdje se govori o pridržanom izopćenju, spominje se samo izopćenje pridržano sv. Stolici.

Na str. 368. ne daje se onakova razdioba interdikta, kakovu ima Zakonik.

Na str. 368. spominje se »*interdictum de ambulatorium*« bez upozorenja, da ga današnje pravo ne poznaje.

Na str. 369. tvrdi se, da se daje opravdati samo posebni personalni interdikt. — Zakonik je svakako drugog mišljenja.

Na str. 369. tvrdi se, da se danas interdikt primjenjuje samo protiv klerika kao »interdictio ingressus ecclesiae«. — Ovo je, i quo ad factum samo, posve neispravno.

Na str. 374. tvrdi se, da kod crkve u pravilu nije vlasnik juristička osoba. — To se protivi kan. 1497, § 1.

Na str. 374. tvrdi se da Crkva obzirom na imovinu ulazi u sferu, koja leži izvan nje, ulazi na područje, koje joj je sasvim tuđe«. — To je dašto u jasnoj opreci sa Zakonikom (kan. 1495, 1496).

Opazili smo i dosta tiskarskih pogrešaka, kao: »δυνατώδεις“ mjesto »δυνατώδεις“ na str. 19.; »cancellarius brevium Apostolorum« mjesto »Apostolicorum« na str. 21.; »Fründe« mjesto »Pfründe« na str. 113. op. 2.; »Friesen« mjesto »Freisen« na str. 268. op. 2.; »remendium« mjesto »remedium« na str. 313.; »dežavni tajnik sv. Oca« mjesto »državni tajnik sv. Oca« na str. 318.; »iza egzistencije Crkve« mjesto »iz egzistencije Crkve« na str. 348. i dr.

Kako nazočni »Udžbenik« donosi sabrane i prema potrebi razložene propise naše gradanske o Crkvi i crkvenim stvarima, poslužit će u tom pravcu dušobrišnom svećenstvu.

Dr. I. A. Ruspini.

